

Національний університет
«Острозька академія»

Co-funded by
the European Union

Міністерство освіти і науки України

Навчально-науковий інститут права ім. І. Малиновського
Центр досконалості ім. Жана Моне «Хаб європейських рішень»
Науково-дослідний центр вивчення наукової, освітньої,
громадської та політичної спадщини академіка І. Малиновського

МАТЕРІАЛИ
XII Міжнародної
науково-практичної конференції

МАЛИНОВСЬКІ ЧИТАННЯ

27–28 листопада 2025 року

Острог
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2025

УДК 34(063)
ББК 67
НЗ4

Друкується за ухвалою вченої ради
Навчально-наукового Інституту права ім. І. Малиновського
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 5 від 09 грудня 2025 року)

Редколегія випуску:

Дробуш І. В., доктор юридичних наук, професор, Національний університет «Острозька академія»
(головний редактор);

Блащук Т. В., кандидат юридичних наук, доцент, Національний університет «Острозька академія»;

Матвійчук М. А., доктор філософії в галузі права, доцент, Національний університет «Острозька академія»;

Крالیук П. М., доктор історичних наук, професор, Національний університет «Острозька академія»;

Балацька О. Р., кандидат юридичних наук, професор, Національний університет «Острозька академія»;

Михальчук Б. С., доктор філософії в галузі права, Національний університет «Острозька академія»;

Лотиш Т. В., доктор філософії в галузі права, Національний університет «Острозька академія»;

Скарбарчук О. Г., доктор філософії в галузі права, Національний університет «Острозька академія».

Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Малиновські читання» (м. Острог, 27–28 листоп. 2025 р.) / ред. кол.: Дробуш І. В., Блащук Т. В., Матвійчук М. А. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2025. 415 с.
DOI:10.25264/09.12.2025

У збірнику опубліковано матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Малиновські читання» у межах Саміту «Європейські виклики та рішення» (м. Острог, 27–28 листопада 2025 року) на актуальну правову та державну проблематику. Наведені тези науковців будуть цікаві як дослідникам питань історії, права та держави, так і практикам, викладачам, аспірантам і студентам. Конференція відбувалася у межах грантового освітнього проекту Hub of the EU solutions, що співфінансується Європейським Союзом (101127578 — HEUS — ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH).

The collection contains materials from the XII International Scientific and Practical Conference ‘Malynovskyi Readings’ held as part of the ‘European Challenges and Solutions’ Summit (Ostrog, 27–28 November 2025) on topical legal and state issues. The abstracts and articles by scholars will be of interest to researchers in the fields of history, law and state, as well as practitioners, teachers, postgraduates and students. The conference was held as part of the Hub of the EU Solutions grant-funded educational project, co-financed by the European Union (101127578 — HEUS — ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH).

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають Європейський Союз або Виконавче агентство з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести відповідальність за них.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

© Автори, 2025

© Видавництво Національного університету
«Острозька академія», 2025

Кузьменко Д. В.,

здобувач вищої освіти Одеського державного університету внутрішніх справ

Ільїна А. О.,

старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

У контексті повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України захист дітей в умовах воєнного стану набув особливого значення не лише в національному, а й у міжнародному правовому полі. Проблематика захисту дітей у збройних конфліктах була актуалізована ще з 90-х років ХХ ст., коли у 1996 році було оприлюднено доповідь експертки Генерального секретаря ООН Грасі Машел про вплив війни на дітей. У документі наголошувалося, що в умовах війни грубо порушуються всі основоположні права дитини: право на життя, охорону здоров'я, розвиток, виховання в сім'ї, а також право на безпеку й захист від насильства [1].

У відповідь на зазначене, міжнародне співтовариство започаткувало комплексні ініціативи, спрямовані на розробку правових механізмів захисту дітей. Було створено низку міжнародно-правових актів, які встановлюють заборони на вербування неповнолітніх та їх участь у бойових діях. Зокрема, Додатковий протокол II до Женевських конвенцій 1949 року (ратифікований Україною в 1989 р.) забороняє залучення дітей віком до 15 років до бойових дій. Надалі, у 2000 році, був прийнятий Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах, який підвищив мінімальний вік до 18 років для участі в бойових діях (ратифікований Україною 2004 року) [2].

На тлі війни в Україні особливої ваги набули міжнародні стандарти, що передбачають відповідальність не лише за безпосереднє вербування дітей, а й за інші форми насильства щодо них. Серед таких злочинів, визначених Радою Безпеки ООН, – убивства, каліцтва, сексуальне насильство, викрадення, напади на навчальні та медичні заклади, а також блокування гуманітарної допомоги. Ці порушення кваліфікуються як злочини за міжнародним гуманітарним правом, а також як військові злочини та злочини проти людяності за Римським статутом Міжнародного кримінального суду [3].

Під час повномасштабної війни в Україні зафіксовано масові депортації дітей, насильницькі переміщення, спроби асиміляції, що є порушенням Конвенції про геноцид. У цьому контексті особливо актуальним є принцип особистої відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права – як

безпосередніх виконавців, так і командного складу збройних формувань. Зусилля, спрямовані на покарання винних, набули інституційної підтримки в діяльності Міжнародного кримінального суду, який вже видав ордер на арешт президента РФ за незаконну депортацію українських дітей [4].

Інструментами захисту прав дітей під час війни виступають як міжнародні конвенції, так і спеціалізовані органи. Так, мандат Спеціального представника Генерального секретаря ООН з питань дітей і збройних конфліктів передбачає, зокрема, моніторинг ситуації на місцях, сприяння діалогу з національною владою щодо недопущення правопорушень стосовно дітей, розробку планів дій із реінтеграції неповнолітніх, звільнених із збройних формувань [5].

Значного розвитку набула практика притягнення до відповідальності винних у воєнних злочинах проти дітей. Прецедентними є рішення Спеціального суду по Сьєрра-Леоне, який визнав вербування дітей злочином за міжнародним правом, а також практика трибуналів по колишній Югославії та Руанді, що охопили випадки сексуального насильства щодо неповнолітніх як злочини проти людяності та геноцид. Водночас, міжнародна правова думка сходиться на тому, що особи, які не досягли 18 років, не повинні притягатися до кримінальної відповідальності за злочини, вчинені під примусом або у складі збройних формувань.

Позитивні зрушення відбулися і в сфері участі дітей у правосудді. Міжнародний кримінальний суд виключає можливість переслідування неповнолітніх, натомість забезпечує механізми захисту їхніх прав як свідків і постраждалих. Зокрема, у межах правосуддя перехідного періоду в Сьєрра-Леоне була організована Комісія істини й примирення з активною участю дітей, включно з підготовкою адаптованих матеріалів.

В умовах війни в Україні виклики набули нового виміру. Масштаби насильства щодо дітей вражають. Дітей позбавляють доступу до освіти, медичної допомоги, житла, вони часто стають жертвами обстрілів, мін, психологічного тиску, депортацій. Саме тому потреба в оновленні та посиленні національного законодавства, з урахуванням міжнародних стандартів, є надзвичайно актуальною.

Зроблені висновки свідчать про наявність розвиненої та всебічної системи захисту дітей на міжнародному рівні. Проте ефективність її реалізації значною мірою залежить від готовності держав забезпечувати дотримання зобов'язань і впроваджувати норми у внутрішнє законодавство. Важливими аспектами мають стати:

- закріплення гарантій недоторканності дітей у конфліктних зонах на рівні кримінального права;
- створення національних механізмів моніторингу та розслідування злочинів проти дітей;
- забезпечення невідворотності покарання за грубі порушення прав дитини;

– розширення програм реабілітації, ресоціалізації та правового захисту дітей-жертв війни.

Отже, перспективними напрямками наукових розвідок є дослідження ефективності національних і міжнародних правозастосовних механізмів у сфері захисту дітей, зокрема в контексті подолання безкарності, підвищення стандартів кримінального переслідування, правової допомоги та підтримки вразливих груп.

Список використаних джерел:

1. Report of Graca Machel: Impact of Armed Conflict on Children. United Nations, A/51/306, 1996.
2. Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict, 2000.
3. UN Security Council Resolution 1612 (2005).
4. Римський статут Міжнародного кримінального суду (1998).
5. Annual Report of the Special Representative for Children and Armed Conflict, UN, A/66/230, 2011.